

Gemeentelijke woonlasten gemiddeld 660 euro

Een overzicht van de belangrijkste uitkomsten van de achtste editie van de *Atlas van de lokale lasten* en een vergelijking van de woonlastenstijging met eerder gepubliceerde cijfers.

Voor het eerst kon bij de bepaling van de woonlasten rekening worden gehouden met de effecten van diftar, waarbij de heffing afhankelijk is van het afvalaanbod. Hiervoor is gebruik gemaakt van recente inzichten in de mate waarin verschillende diftarsystemen het afvalaanbod drukken.

MAARTEN ALLERS, CORINE HOEBEN en EDUARD GERRITSEN
COELO

Het overzicht van de belangrijkste tarieven van decentrale overheden staan in *tabel 1*. De gemeentelijke heffingen stijgen dit jaar minder dan de provinciale opcenten en de waterschapsomslagen. Het gemiddelde rioolrecht stijgt met 6,7 procent en de gemiddelde reinigingsheffing met 4,9 procent. Het gemiddelde OZB-tarief voor woningen ligt 4,1 procent hoger dan vorig jaar, dat voor niet-woningen 4,3 procent. Deze cijfers zijn niet gecorrigeerd voor de inflatie (circa 1,5 procent).

Van de gemeentelijke woonbelastingen stijgt het rioolrecht veruit het sterkst. Deze sterke stijging hangt samen met het aansluiten van percelen in het buitengebied, het saneren van overstorten en het wegwerken van achterstallig onderhoud. Naar verwachting zullen deze factoren er de oorzaak van zijn dat de jaarlijkse stijging van het rioolrecht voorlopig ver boven de inflatie blijft uitkomen.¹ Bovendien zullen grote delen van het rioleringsstelsel binnenkort moeten worden vervangen. 22 procent van de riolering is ouder dan 40 jaar, terwijl de gemiddelde technische levensduur op 50 jaar wordt geschat.

Onder de bruto-woonlasten verstaat men het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolrecht en reinigingsheffing, minus de Zalmsnip. Voor het gemiddelde meerpersoonshuishouden stijgen de gemeentelijke woonlasten dit jaar met 5,6 procent. De woonlasten stijgen het meest in kleine en middelgrote gemeenten. In de grote gemeenten stegen de woonlasten met 4,4 procent.

Achter de gemiddelde stijging gaan lokale veranderingen schuil die gaan om een verlaging met -15 procent (Vorden) tot een verhoging met 46 procent (Zoeterwoude). In de goed-

koopste gemeente bedragen de woonlasten 442 euro (Ameland) en in de duurste 1.146 euro (Abcoude). De gemiddelde woonlasten liggen op 660 euro. Eénpersoonshuishoudens zijn gemiddeld 54 euro goedkoper uit dan meerpersoonshuishoudens. Evenals vorig jaar, zijn er slechts weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen verschuldigd zijn.

Eerdere cijfers

De afgelopen maanden zijn diverse stijgingspercentages genoemd voor de gemeentelijke woonlasten. In *tabel 2* staat hiervan een overzicht.

De Vereniging Eigen Huis (VEH) kwam in november op basis van een steekproef van 100 gemeenten tot een stijgingspercentage van 6,5 procent. In maart verscheen een uitgebreide versie van dit onderzoek, waarin men tot ongeveer hetzelfde cijfer was gekomen (6,4 procent). Eén van de verschillen met de methode, toegepast in de COELO-atlas, is het feit dat de VEH de stijgingspercentages niet heeft gewogen naar de gemeenteomvang. Hierdoor wordt Schiermonnikoog (1.000 inwoners) even zwaar meegerekend als bijvoorbeeld Den Haag (460.000 inwoners). Doordat de woonlasten in kleine gemeenten sterker stijgen dan in grote, blaast deze rekenmethode de stijging op.

Voorts heeft de VEH bij het berekenen van de reinigingsheffing in gemeenten met een gedifferentieerd tarief, geen rekening gehouden met het feit dat betaling per zak, kilo of lediging tot minder afval leidt (en dus een lager bedrag) dan een vast tarief. Ook is bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de belastingkorting van 323 euro die Blaricum dit jaar verleent, waardoor deze gemeente ten onrechte de tweede plaats in de VEH-ranglijst

Tabel 1 Tarievenoverzicht 2004

	Tarief in euro's			Verandering ten opzichte van 2003		
	Laagste	Gemiddelde ^a	Hoogste	Laagste	Gemiddelde	Hoogste
<i>Gemeenten</i>						
OZB woningen	2,04	5,91	12,78	- 13%	+ 4,1%	+ 66%
OZB niet-woningen	2,04	8,30	19,09	- 13%	+ 4,3%	+ 67%
Reinigingsheffing ^b	38 ^c	250	369	- 20%	+ 4,9%	+ 50%
Rioolrecht ^b	33 ^c	118	273	- 50%	+ 6,7%	+ 168%
Bruto woonlasten ^d	442	659	1.146	- 15%	+ 5,6%	+ 46%
<i>Provincies</i>						
Provinciale opcenten ^e	93	119	135	+2%	+7,6%	+23%
<i>Waterschappen</i>						
Verontreinigingsheffing ^b	119	151	194	-9%	+3,8%	+10%
Ingezetenenomslag	14 ^c	33	91	-54%	+11,4%	+447%
Omslag gebouwd	0,19 ^c	0,66	1,97	-20%	+12,0%	+439%

a Gemiddelden zijn gewogen naar aantal inwoners (gemeenten en provincies), vervuilingseenheden (verontreinigingsheffing), aantal ingezetenen (ingezetenenomslag) of WOZ-waarde (omslag gebouwd). Nultarieven zijn meegerekend.

b Meerpersoonshuishouden.

c Wordt niet overal gegeven.

d Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde betaalt aan OZB, rioolrecht en reinigingsheffing, na aftrek van de Zalmsnip.

e Volkswagen Golf, benzinemotor, op jaarbasis.

Tabel 2 Overzicht cijfers stijging woonlasten meerpersoonshuishouden 2004

Datum	Publicatie	Stijging woonlasten gemeenten ^c	Aantal
28 november 2003	Persbericht Vereniging Eigen Huis	6,5%	100
10 januari 2004	Algemeen Dagblad	6,7%	77
12 januari 2004	Belastingoverzicht grote gemeenten ^a	4,4%	35
11 maart 2004	Vereniging Eigen Huis ^b	6,4%	503
April 2004	Atlas van de lokale lasten	5,6%	483

a M.A. Allers, 'Belastingoverzicht grote gemeenten 2004', COELO, Groningen, 2004.

b Vereniging Eigen Huis, *Lokale Woonlasten Onderzoek 2003-2004*, februari 2004 (gepubliceerd in maart).

c Nederland telt dit jaar 483 gemeenten (2003: 489).

van gemeenten met stijgende woonlasten bezet.

Het *Algemeen Dagblad* meldde in januari dat de woonlasten in 77 gemeenten gemiddeld met 6,7 procent stijgen. Op basis van het krantenbericht is niet goed na te gaan op welke wijze dit percentage is berekend.

Het *Belastingoverzicht grote gemeenten 2004* noemt een stijging van 4,4 procent. De gevolgde methode is gelijk aan die van deze atlas. De stijging komt lager uit doordat grote gemeen-

ten hun woonlasten minder verhogen dan kleinere gemeenten.

Het CBS publiceerde op 16 maart een persbericht met cijfers over de stijging van de begrote opbrengsten van decentrale overheden.² Bij de gemeenten stegen deze met 6,5 procent. Dit cijfer is echter lastig te vergelijken met woonlastencijfers, doordat het zowel huishoudens als bedrijven betreft, en er een volume-effect in zit (het aantal huishoudens bijvoorbeeld neemt elk jaar toe). Ook betreft het alle gemeen-

telijke belastingen, en niet uitsluitend de woonlasten.

Netto woonlasten

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge bruto-woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen de grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan andere gemeenten. Zij worden geacht een groter deel van hun uitgaven uit hun eigen belastinginkomsten te financieren. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten worden berekend als de bruto woonlasten min de korting op de algemene uitkering.

De netto-woonlasten zijn het laagst in Putten (158 euro). De hoogste netto-woonlasten heeft Boskoop (784 euro), een gemeente die in een gebied ligt met een zwakke bodem, hetgeen hoge kosten met zich meebrengt. In theorie worden gemeenten voor dergelijke kostenposten gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds, maar een dergelijke compensatie is niet altijd perfect. Van gemeenten met hoge netto-woonlasten die geen bijzondere kostenposten hebben mag worden verwacht dat zij hun inwoners een bovengemiddeld voorzieningsniveau aanbieden. Is dat niet zo dan wordt er niet efficiënt gewerkt.

Nieuwe systematiek diftargemeenten

Bij de reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht) is het principe 'de vervuiler betaalt' flink in opkomst. Dit jaar woont 16,2 procent van de Nederlanders in gemeenten waar de heffing afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval (*diftar*). Dat was vorig jaar 14 procent.

Voor het berekenen van de woonlasten in *diftar*gemeenten moeten veronderstellingen worden gemaakt omtrent de hoeveelheid afval die aan de straat wordt gezet. Hiervoor is altijd zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke gemiddelden. In *diftar*gemeenten wordt meestal echter minder afval aangeboden dan in gemeenten waar de burger de hoogte van de aanslag niet of

nauwelijks kan beïnvloeden.³ Omdat tot voor kort niet bekend was in welke mate de verschillende diftarsystemen het afvalaanbod terugdrongen, kon daar bij het maken van de atlas geen rekening worden gehouden. Met ingang van deze atlas houden we wel rekening met het effect van *diftar* (zie ook de verantwoording). Dit is mogelijk doordat recent onderzoek hiervoor aanknopingspunten biedt.⁴

Uit dit onderzoek blijkt dat het reducerende effect van *diftar* afhankelijk is van het gekozen *diftar*systeem. Betalen per kilo of per vuilniszak levert globaal een daling op van de afvalhoeveelheid (gemeten in kilo per persoon) van vijftig procent voor restafval en zestig procent voor gft-afval. Betalen per keer dat de vuilnisbak wordt geleedigd, levert ongeveer vijfentwintig procent minder restafval en vijfendertig procent minder gft-afval op. Betaling gekoppeld aan de inhoud van de bak levert nauwelijks een besparing op. Opvallend is dat een zakkensysteem over het geheel genomen net zo effectief is als het veel duurere weegsysteem. Dit is interessante informatie voor gemeenten die overwegen op *diftar* over te gaan.

Diftar heeft bij het rioolrecht veel minder invloed dan bij de reinigingsheffing. Wij houden er daarom bij het rioolrecht geen rekening mee.

Door rekening te houden met de gevolgen van *diftar* op het afvalaanbod zijn de woonlasten beter vergelijkbaar tussen gemeenten. *Diftar*gemeenten staan nu – terecht – wat lager op de woonlastenranglijst. Hiermee is een eind gekomen aan een statistische vertekening waarvan wij wisten dat zij er was, maar waar eerder geen goede oplossing voor was te vinden.

Noten

- 1 Een uitgebreide analyse van de (verwachte) kostenontwikkeling van de riolering is te vinden in E. Gerritsen en C.G.M. Sterks, 'Kostenontwikkeling in de waterketen 1990-2010', *COELO*-rapport 04-3, Groningen, 2004.
- 2 cbs, 'Opbrengst lokale heffingen stijgt met 7 procent', *Persbericht* 16 maart 2004. Het gaat hier om bruto opbrengsten, grotendeels conform de primitieve begrotingen.
- 3 Zie M.A. Allers, P. Kooreman, V. Linderhof en D. Wiersma, 'Betalen per kilo remt afvalaanbod', *B&G*, april 1999, blz. 25-26 of V. Linderhof, P. Kooreman, M. Allers and D. Wiersma, 'Weight-Based Pricing in the Collection of Household Waste; the Oostzaan Case' *Resource and Energy Economics*, Vol. 23, October 2001, pp. 359-371.
- 4 E. Dijkgraaf en R. Gradus, 'Cost savings in unit-based pricing of household waste', *Resource and Energy Economics*, te verschijnen.